

רב ארי קילסון: מראי מקומות- כתובות דף ע"ה

THE SEVENTH PEREK OF MASECHES KASUVOS IS DEDICATED LEILUI NISHMAS GOLDA RIVKA BAS YITZCHAK MORDECHAI HAKOHEN

(א) מ"ט דר"י, דכתיב ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה- הק' הרשב"א בגיטין (לה:), מהו הראי' מכאן דנדר שהודר ברבים אין לו הפרה, הרי קי"ל דהמדיר (או נשבע) לחבירו, אין מתירין לו אלא בפניו, וא"כ ודאי לא יהי' יכול להתיר הנדר, אפי' אם לא הי' ברבים. ותי' בשם ר"ת "דלא אמרו אין מתירין אלא בנדר שנדר מחמת טובה שעשה לו מי שנדר לו... אבל מי שנדר מדעתו שלא קבל טובה ממנו, מתירין שלא בפניו", ולכן שפיר הי' יכול להתירו מצד זה, ומה שלא התירו ע"כ הוא משום שהי' ברבים.

(ב) וכמה רבים, ר"נ אמר ג' ר' יצחק אמר י'... דכתיב עדה- הק' הרישב"א בגיטין (מו.), לפי ר' נחמן דלא למד מעדה עדה שהיו שם י' בשעת השבועה, א"כ מהכ"ת לומר שהי' בפני ג'. וביאר דלא משמע לי' לר"נ דהשבועה הי' בפני העדה, וכיון דלית לן עדה, ממילא הדר' להכלל דשלשה הו"ל רבים. ומה דהי' פשוט לו שהי' השבועה כאן בפני רבים, היינו משום דאל"כ למה באמת לא היו יכולין להתיר שבועתן. עוד כ' דאפשר משום דסתם שבועה הוא בב"ד, וב"ד הם שלשה [וק', הרי הגמ' למד מהא דימסי ב' רבים ג', ולכא' צ"ל דהביאור הוא דצריך מקור ששלשה הם רבים, וכיון שיש מקור לזה, שוב י"ל דכיון דמסתמא נשבעו בפני ב"ד, א"כ שפיר יש מקור מזה דשבועת רבים אין לו הפרה].

(ג) רבא אמר הכא באשה חשובה עסקינן- כ' הפני יהושע דנראה דהכי פירושו, דברייתא דס"ל דמקודשת, אי"ז משום דרוצה אדם שתתבזה אשתו לחוד הוא, דהא מהכ"ת שתמצא לה חכם שיהי' מתירה, וא"כ לכאור' לעולם צריכה ליות ספק מקודשת. אע"כ הא דמקודשת ודאי, היינו משום דחושב דאם יהיו נדרים אלו נדרים שתהי' יכולה להתירם, יכניסנה, ואם לאו, יגרשנה לרצונו. וע"ז קאמר רבא דכיון דאשה חשובה היא, מסתמא לא הי' בדעתו לגרשה אם לא תמצא חכם, דהא לא ניח"ל להיות נאסר בקרובותיה, וא"כ, ע"כ הי' כוונתו לתנאי גמור, דבכל מיני נדר שיימצא, לא יהי' חלה הקידושין כלל. וע"ש שביאר המשך הגמ' לענין איש חשוב על דרך זה ג"כ. והבית יעקב פי' באור"א קצת, דבאשה חשובה מקפיד אפי' בנדר שיש לה היתר, דכיון דנדרנית היא, ודאי שתדור עוד תחתיו ויצטרך לגרשה, ונמצא שיהי' נאסר בקרובותיה. וע"ש מה שהק' עפ"ז בביאור המשך הגמ', ומש"כ ליישב. והאבני מלואים (ל"ט, ה') כ' דרבא ס"ל כמו דאי' בירושלמי, דכל המקדש אשה ע"מ שאין עליה נדרים, אסורה להנשא בלא גט, ע"ש טעמו, ולכן ממילא יהי' אסור בקרובותיה, ולכן לא מהני התרת חכם באשה חשובה.

(ד) וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו- כ' השטמ"ק בשם הריב"ש בטעם הדבר, דכי בני א"י טבע הארץ מסייעם, דאזירא דארעא מחכים, אבל אינם רגילים ללמוד כ"כ בחריפות כמו בני בבל, ולבני בבל ההרגל מסייעם, וטבע הארץ עדיף מן ההרגל. אבל כשבן בבל עולה לא"י, הנה ההרגל והטבע מסייעין אותו, ומשו"ה עדיף כתרי מינייהו. עוד הביא שיש שכ' שהוא משום שיצא מטומאת העמים ונכנס תחת כנפי השכינה, וגם כי כשאדם לומד חוץ ממקומו, קובע לומדו יותר ומצליח, לפי שאינו מתבטל.

(ה) הבעל צריך להביא ראי'- פרש"י, בעדים. העיר ההפלאה דלא כ' רש"י לן לענין מה שהאב צריך להביא ראי', ורק לגבי מה שהבעל צריך להביא ראי', ומ"ש. ותי' דודאי סתם ראי' היינו בעדים, וא"כ לא הי' צריך לפרש כן ברישא. אבל בסיפא, לענין מה שהבעל הי' צריך להביא ראי', הא מקום לומר דסגי להביא עדים שהיתה לה המומין בעודה בבית אביה (וכמו שהק' הגמ' לקמן), ויהי' מקום לומר דשוב אמרי' דעל האב להביא ראי' שלא היו בה בשעה שנתארסה, קמ"ל דצריך להביא עדים ממש שהיו המומין בשעת אירוסין, וכמו דמבואר בגמ'. וע' ברעק"א שהביא מש"כ הפני יהושע, דכוונת רש"י לאפוקי ע"א, ופי' רעק"א דהי' מקום לומר דע"א מהני, משום דשוב הו"ל הבעל כברי ע"י אחר, וא"כ כיון דיש לו חזקת ממון, וגם ברי הוא, א"כ גם ר"ג מודה בזה דברי מהני, ולא יהי' צריך עדים, קמ"ל דדוקא בעדים, דברי ע"י אחר לאו ברי הוא. עוד כ' רעק"א לפרש דאם יביא הבעל ע"א, האב יכול להשבע להכחיש העד, משום שהוא יודע בודאי. אבל האב באמת אי"צ להביא ב' עדים, דבע"א סגי, משום דהבעל אינו יודע, וא"כ לא יהי' יכול להכחיש את העד, ומתוך שאינו יכול לישבע משלם.

(ו) אתאן לר"ג דאמר נאמנת- פרש"י, התם היא נאמנת, דחזקה דגופא עדיפא. וכ' הפני יהושע דמשמע מדברי רש"י דחזקת הגוף מהני אף להוציא ממון. וק', דהא לכאור' לעיל (יב:) משמע דרק חזקת הגוף עם מגו או טענת ברי מהני להוציא ממון,

ולא חזקת הגוף גרידא, וכן מבואר בריש פרק ב'. ועוד הק' מסברא, איך שייך לומר דחזקת הגוף מהני להוציא ממון מחזקתו, הרי קיי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב, וא"כ כ"ש דאין הולכין בממון אחר החזקה, שהרי קיי"ל דרובא וחזקה רובא עדיף. ולכן כ' דלולי דברי רש"י ותוס' הי' מפרש דסוגיין מיירי שטוען ברי עם החזקת הגוף, וא"כ שפיר הוי שי' ר"ג, והוי ממש כדבריו לעיל שם. **וע"ע בשערי ישר** (ב', י"ג, ד"ה והנה לפ"ז [עמ' קיא]), שכ' ליישב קו' הפנ"י באו"א, דהא דרובא וחזקה רובא עדיף, היינו משום דרוב דינו לברר את מציאות המעשה, וחזקה אינה מבררת כלום, אך מכרעת דין הספק, ומשו"ה כל היכא דאיכא בירור ע"פ דיני התורה, אז לא שייך דיני חזקה כלל לנגד בירור של הרוב. אבל אם נבוא לשקול כח ההכרעה של הרוב והחזקה כ"א בפנ"ע, י"ל דאליס כח חזקה מן הרוב, דהא ברוב עכ"פ איכא מיעוט, ובחזקה היכא דמועלת ליכא ספק. וא"כ, י"ל דאף דאין הולכין בממון אחר הרוב, מ"מ בחזקה שפיר יכולין להוציא ממון.

(ז) **תברא מי ששנה זו לא שנה זו- הק' תוס'**, א"כ אמאי נקט ברישא עודה ברשות האב וסיפא נקט נכנסה לרשות הבעל, איפכא הו"ל למיתני וכו', ע"ש מה שתי'. וע"ע בשטמ"ק שהביא מהריב"ש ליישב, "דאורחא דתנא למנקט הכי, כי היכי דלא לתחזי להדיא דסתרן אהרדי רישא וסיפא, משום הכי נקטינהו הכי דמשמע לכאו' דלא פליגי".

(ח) **אמר רבא לא תימא ר' יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא וכו'- הק' התוס' הרא"ש** בשם ר' מאיר, אמאי רבא נטר לקבוע למלת' עד הכא, הו"ל לאקבוע בפ"ק כשהביא הגמ' דעת ר' יהושע. ותי' דכוונת רבא לומר דלדידי' לא בעי לאוקמי' שום סתמא כר' יהושע, כיון דלא קיי"ל כוותי', ולכן פי' כל המשנה כר"ג וכדאי' בהמשך, אבל תמה על ר"א, למה אוקמי' רישא כר' יהושע וסיפא כר"ג, הא הו"ל לאוקמי' כולה כר' יהושע, ורישא לענין כתובה, דהבעל מהימן כיון שהוא המוחזק, וסיפא לענין גט דייקנין, דהא לא מיייתי בעל ראי', אב מהימן, וצריך ליתן לה גט, ויהא אסור בקרובותיה. וע"ע בחי' הרא"ה מש"כ בזה.

(ט) **אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא- פי' התוס'**, אע"ג דאפי' היכא דליכא חזקת ממון, הא עכ"פ הא איכא חזקה אחרת כנגד חזקת הגוף, דהיינו חזקת פנוי', ואמרי' דאלימא חזקת הגוף טפי מכל חזקות אחרות. וביאר **השב שמעתתא** (ב', ב') דהיינו דחזקת הגוף עדיף מכל חזקות, וא"כ אפי' אם החזקה איתרע לפנינו, לא אמרי' דשייך בה תרתי לריעותא, כיון דחזקת הגוף עדיפא כ"כ. ואע"פ דלענין מקוה אמרי' דהיכא דחסר לפניך אמרי' בה תרת' לריעותא, י"ל דשאני מקוה, שאי"ז שינוי בגוף המקוה, אלא שנחסר מעט מים ממנה, אבל בעצם אין החזקת הגוף מנגד להא דחסר עכשיו. וע' בקובץ שעורים (ר"ס) מש"כ לפקפק בזה.

(י) **אם בהרת קודם לשער לבן... ספק טמא- פי' תוס'**, דהעמידנו בחזקת שלא הי' בו, אע"ג דאיכא חזקה דהעמידנו בחזקת טומאה כנגדה. והק' **הקובץ שעורים** (רס"ב), מאי חזית לומר שבהרת נולדה אחר שער לבן, נימא איפכא, דשער לבן נולד אחרי הבהרת, ואיזה שינוי בגוף בבהרת קדמה יותר משער לבן קדם. ותי' דכיון דטיהרה התורה, מוכח דאי"ז נגע, אבל חזקת טומאה לא חשיבא חזקת הגוף. וע"ש בהמשך מש"כ עוד בזה.

(יא) **אם בהרת קודם לשער לבן... ספק טמא- הק' תוס'**, למה אמרי' דספק טמא, למה לא אוקמיני' על חזקת טהרה שלו, וע"ש מש"כ לתרץ. והק' **רעק"א**, מה הק', הא קיי"ל דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא. ואם משום דסתמא קתני, דמשמע אפי' ברה"ר, א"כ הו"ל בקיצור, הא הו"ל ספק טומאה ברה"ר דטהור אפי' בלא חזקה, והניח בקו'. ובשב **שמעתתא** (ב', א') כ' דשאני חזקת הגוף (לפי מש"כ תוס' לעיל, דחזקת הגוף עדיף מכל החזקות), ולא ילפי' מסוטה אלא חזקת טהרה כמו הא דסוטה אבל בחזקת הגוף לא אמרי' דס"ט ברה"י ספיקו טמא.

(יב) **רישא כאן נמצאו כאן היו וכו'- ע' בשב שמעתתא** (ב', ד'), שכ' לפרש הענין של כל שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראי', שהוא כלל זה דכאן נמצא כאן הי', וכמו שמבואר בגמ' שם שהביא ראי' מהא דכלה, דהיינו משום שאין מחזיקין ריעותא ממקום למקום, ואם לא מצינו ריעותא אלא ברשות הבעל, אמרי' דהריעותא הוא ברשות הבעל, ואין מחזיקין לרשות אחרת.

(יג) **סיפא נמי כאן נמצאו וכאן היו- כ' התוס' הרא"ש** דבסיפא לא הי' צריך לזה, דהא כיון דר"ג הוא, אמרי' דאזלי' בתר חזקת הגוף דלא עדיף, וצריך הבעל להביא ראי'. וכ' דאה"נ, אלא דרבא אגב מה שאמר דרישא כאן נמצאו וכאן היו, כן האמר בסיפא. וע"ע בקובץ שעורים (רס"ו), שכ' **דרש"י ותוס'** לא גרסי דסיפא נמי כאן נמצאו וכאן היו, דבסיפא טעמא משום חזקת הגוף, וברישא לא מהני חזקת הגוף משום דרשות האב איתרע, ולפי"ז הא דכאן נמצא כאן הי' אינה חזקה, אלא ריעותא בחזקת הגוף. אבל הביא דהר"ן שפיר גרס דסיפא כ"נ וכ"ה, דטעמא דסיפא אינו מטעם חזקת הגוף, דהא לא מהניא בטענת שמא, אלא דחזקה כ"נ וכ"ה יש להחזיק שהי' ברשות שנמצא שם, והיא חזקה ודאית ולא ריעותא גרידא. אלא דהק', מנא לן לחזקה חדשה זו של כאן נמצא כאן הי', הרי ליכא קרא להכי, והניח בצ"ע.

(יד) **חזקה אין אדם שותה בכוס א"כ בודקו- העיר רעק"א**, הא לעיל אמר שמואל דקידשה על תנאי וכנסה סתם אי"צ גט, ולמה, לימא אין אדם שותה בכוס א"כ בודקו. ותי' א' צ"ל דבקדשה על תנאי סומך על התנאי ואינו בודקה כ"כ, או ב' דבזה אליס יותר החזקה דאין אדם מפייס, כיון דחזינן שהתנה כן בפירוש.